

## บทที่ 1

### บทนำ

#### 1.1 ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

การบัญชีได้แพร่หลายในประเทศต่าง ๆ และวิชาชีพบัญชีก็ได้พัฒนาอย่างต่อเนื่องจนเป็นวิชาชีพที่สังคมยอมรับว่ามีประโยชน์มาก และมีฐานะทางสังคมที่ดีมาเป็นเวลานาน ในประเทศไทยนักบัญชีได้พัฒนาวิชาชีพบัญชีให้ก้าวหน้าอย่างไม่หยุดยั้ง ซึ่งสภาวิชาชีพบัญชี ได้บัญญัติคำว่า การบัญชีว่าเป็น “ศิลปะของการเก็บรวบรวม บันทึก จำแนก และทำสรุปข้อมูลอันเกี่ยวกับเหตุการณ์ทางเศรษฐกิจในรูปตัวเงิน ผลงานขั้นสุดท้ายของการบัญชี คือการให้ข้อมูลทางการเงิน ซึ่งเป็นประโยชน์แก่บุคคลหลายฝ่ายและผู้ที่เกี่ยวข้องกิจกรรมของกิจการ” (สภาวิชาชีพบัญชี, 2540 : 1)

จากความหมายต่าง ๆ ของการบัญชีพอสรุปได้ว่าการบัญชีเป็นศิลปะของการบันทึก การจำแนกหมวดหมู่ การสรุปผลและการรายงานเหตุการณ์เกี่ยวกับการเงิน โดยใช้หน่วยเป็นเงินตรา รวมทั้งการแปลความหมายของผลการปฏิบัติงานดังกล่าว การบัญชีเป็นการบริหารอย่างหนึ่งโดยทำหน้าที่เสนอตัวเลขทางการเงินของกิจการเพื่อใช้ในการตัดสินใจเชิงเศรษฐกิจ กิจการสามารถเสนอตัวเลขทางการเงินและข้อมูลทางการเงินในรูปของรายงานทางการเงินโดยมีงบการเงิน ซึ่งหมายรวมถึง งบดุล งบกำไรขาดทุน งบแสดงการเปลี่ยนแปลงในส่วนของผู้ถือหุ้น งบกำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จ งบกระแสเงินสด นโยบายการบัญชีและหมายเหตุประกอบงบการเงินเป็นส่วนประกอบสำคัญของรายงานทางการเงินทั้งนี้อาจจะทำในรูปแบบของรายงานประจำปี โดยมากมักจะจัดพิมพ์เป็นรูปเล่มให้ข้อมูลที่สำคัญต่าง ๆ ของกิจการ เป็นต้นว่างบการเงินที่แสดงให้เห็นฐานะการเงินและผลการดำเนินงานในรอบระยะเวลาบัญชีที่ผ่านมา รายงานของผู้สอบบัญชี การวิเคราะห์เปรียบเทียบทางการเงินและสถิติ การวิเคราะห์ภาวะแวดล้อมที่มีผลกระทบต่อกิจการ ข้อมูลเกี่ยวกับผู้บริหาร รายงานของประธานกรรมการหรือคณะกรรมการ สรุปผลงานที่กิจการได้กระทำไปในรอบปี จุดเด่นของผลการดำเนินงานและฐานะการเงินตลอดจนนโยบายและแผนงานที่จะทำในอนาคต (เมธากุล เกียรติกระจาย และ ศิลปพร ศรีจันทพร, 2543 : 28)

รายงานทางการเงินถือเป็นเครื่องมือที่สำคัญอย่างยิ่ง ต่อการทำงานของกลไกตลาดทุน รายงานทางการเงินที่จัดทำอย่างถูกต้องและเป็นไปตามหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไป จะสะท้อนภาพฐานะการเงิน และผลการดำเนินงานของกิจการที่เหมาะสมและเชื่อถือได้ ซึ่งทำให้ผู้ลงทุนสามารถตัดสินใจเกี่ยวกับการลงทุนได้อย่างถูกต้อง นอกจากนี้รายงานทางการเงินที่ดียังเป็นปัจจัย

สำคัญประการหนึ่งในการสร้างความเชื่อมั่นของนักลงทุนทั้งใน และต่างประเทศต่อความโปร่งใส และการมีการกำกับดูแลกิจการที่ดีของบริษัทและตลาดทุน ผู้จัดทำรายงานทางการเงินและผู้ใช้รายงานดังกล่าวจึงควรที่จะมีความรู้ความเข้าใจต่อมาตรฐานในการจัดทำรายงานทางการเงิน เพื่อจะสามารถนำไปปรับใช้อย่างถูกต้อง (กิตติรัตน์ ณ ระนอง, 2547)

ความสำคัญของลักษณะเชิงคุณภาพของรายงานทางการเงินได้แก่ ความเข้าใจได้ ความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ ความเชื่อถือได้ และการเปรียบเทียบกันได้ มีผลกระทบโดยทั่วไปท่ามกลางผู้ใช้งบการเงินซึ่งประกอบด้วยบุคคลหลายฝ่ายที่สนใจในกิจการ คือ ผู้บริหารของกิจการ ผู้ลงทุน ผู้ให้กู้และเจ้าหนี้ ลูกจ้างหรือกลุ่มตัวแทน ลูกค้า รัฐบาล และหน่วยงานราชการ ซึ่งข้อมูลการบัญชีในรายงานทางการเงินจะให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการตัดสินใจลงทุน ให้สินเชื่อ การประเมินกระแสเงินสดเกี่ยวกับทรัพยากร ทางเศรษฐกิจของกิจการเกี่ยวกับการดำเนินงาน และ ความรับผิดชอบของผู้บริหารในการบริหารทรัพยากรของกิจการ (แม่บทการบัญชี, 2542)

ที่มาของปัญหาจากความสำคัญดังกล่าวข้างต้น คือวิกฤติเศรษฐกิจทางการเงินของกลุ่มอาเซียนที่เริ่มต้นในประเทศไทยปี พ.ศ.2540 ซึ่งปัจจัยหนึ่งหนึ่งที่สำคัญมาจากความไม่โปร่งใส และการเปิดเผยข้อมูลในรายงานทางการเงินไม่เพียงพอที่สะท้อนความเป็นจริง (Goles and Wei, 2003; Mitton, 2002; Johson et al., 2000; Vishwanath and Kaufmann, 1999) และจากผลการศึกษาของ Center for International financial Analysis and Research (CIFAR, 1995) เป็นการเปรียบเทียบการเปิดเผยข้อมูลทางการเงินของบริษัทในกลุ่มวัตถุดิบและสินค้าอุตสาหกรรมจาก 41 ประเทศที่พัฒนาแล้วและตลาดทุนใหม่รวมทั้งประเทศไทย ผลการศึกษาปรากฏตามตารางที่ 1.1

นอกจากนี้ผลการศึกษาของสแตนดาร์ด แอนด์ปัวร์ หรือ เอส แอนด์ พี สถาบันจัดอันดับชั้นนำของโลกจากสหรัฐและศูนย์รายงานการเงินและธรรมาภิบาลของมหาวิทยาลัยแห่งชาติสิงคโปร์ หรือ เอ็นยูเอส (2004) ได้ศึกษาการเปิดเผยข้อมูลตามหลักบรรษัทภิบาลเฉพาะบริษัทจดทะเบียนในดัชนี 50 ของไทยระบุว่า บ้านปู กลีกรไทย ไทยพาณิชย์ ธนชาติ ได้คะแนนสูงสุด 5 อันดับแรก ขณะที่บริษัทส่วนใหญ่ได้คะแนนระหว่าง 21-40 คะแนนเทียบต่ำกว่ามาตรฐานสูงสุดที่อยู่ระดับ 140 คะแนน ซึ่งสะท้อนว่าต้องมีการปรับปรุงความโปร่งใส และการเปิดเผยข้อมูลอีกมาก อย่างไรก็ตามแม้บริษัท 5 อันดับแรกมีการเปิดเผยข้อมูลที่ดีกว่าบริษัทอื่นในดัชนี 50 แต่บริษัทเหล่านี้ก็ยังเปิดเผยข้อมูลไม่ดีพอในบางด้านที่สำคัญหรือไม่ก็มีการปฏิบัติในเรื่องบรรษัทภิบาลไม่เข้าขั้นหลักปฏิบัติที่ดีที่สุดในโลก และมีบริษัทเพียง 1 ใน 5 แห่งนี้เท่านั้นที่ให้รายละเอียดเกี่ยวกับองค์ประกอบของการเปิดเผยข้อมูลตามหลักบรรษัทภิบาล

ตารางที่ 1.1 การเสนอรายงานการจัดอันดับการเปิดเผยข้อมูล และคะแนนที่ได้รับของตัวอย่างจาก 20 ประเทศตลาดทุนใหม่ เปรียบเทียบกับ 21 ประเทศจากตลาดทุนที่พัฒนาแล้ว

| อันดับ | ประเทศ                               | คะแนนเฉลี่ย |
|--------|--------------------------------------|-------------|
| 1      | สหราชอาณาจักร                        | 85          |
| 2      | ฟินแลนด์ สวีเดน                      | 83          |
| 3      | ไอร์แลนด์                            | 81          |
| 4      | ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ สวิตเซอร์แลนด์ | 80          |
| 5      | มาเลเซีย * สิงคโปร์ แอฟริกาใต้ *     | 79          |
| 6      | ชิลี * ฝรั่งเศส                      | 78          |
| 7      | สหรัฐอเมริกา                         | 76          |
| 8      | แคนาดา เดนมาร์ก นอร์เวย์             | 75          |
| 9      | อิสราเอล เนเธอร์แลนด์ ศรีลังกา *     | 74          |
| 10     | ฮ่องกง ปากีสถาน *                    | 73          |
| 11     | สเปน ซิมบับเวย์ *                    | 72          |
| 12     | ญี่ปุ่น เม็กซิโก *                   | 71          |
| 13     | ไนจีเรีย *                           | 70          |
| 14     | อาร์เจนตินา * เบลเยียม เกาหลีใต้ *   | 68          |
| 15     | เยอรมัน                              | 67          |
| 16     | อิตาลี ไทย *                         | 66          |
| 17     | ฟิลิปปินส์ *                         | 64          |
| 18     | ออสเตรเลีย                           | 62          |
| 19     | กรีซ * อินเดีย *                     | 61          |
| 20     | โคลัมเบีย * ไต้หวัน * ตุรกี *        | 58          |

\* ประเทศในกลุ่มตลาดทุนใหม่

ที่มา: ผลการวิจัยของการจัดอันดับการเปิดเผยข้อมูลของ Center for International Financial Analysis and Research (CIFAR, 1995)

จากตารางที่ 1.1 ท่ามกลาง 21 ประเทศใน 10 อันดับแรกมีเพียง 6 ประเทศที่มาจากกลุ่มตลาดทุนใหม่ ได้แก่ มาเลเซีย สิงคโปร์ แอฟริกาใต้ ชิลี ศรีลังกา และปากีสถาน ส่วนใน 5 อันดับสุดท้าย มี 9 ประเทศ และประเทศไทยอยู่ในอันดับที่ 16 ซึ่งเป็นอันดับเดียวกับประเทศ

อิตาลี และผลการศึกษาเปรียบเทียบการเปิดเผยข้อมูลปรากฏว่าประเทศในกลุ่มตลาดทุนที่พัฒนาแล้วมีอันดับสูงกว่าประเทศในกลุ่มตลาดทุนใหม่โดยเฉลี่ย

ซึ่งปัญหาการเปิดเผยข้อมูลในรายงานทางการเงิน ไม่เพียงพอที่สะท้อนความเป็นจริงของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ในสายตาของชาวโลกมาจากการศึกษาของ CIFAR (1995) ที่ประเทศไทยอยู่ในอันดับที่ 16 จาก 20 อันดับซึ่งสรุปว่ามีการเปิดเผยข้อมูลไม่เพียงพอต่อการวิเคราะห์ทางการเงิน ประกอบกับผลการศึกษาของ เอส แอนด์ พี และ เอ็น ยู เอส (2004) ที่สรุปว่า 50 บริษัทขนาดใหญ่ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยต้องมีการปรับปรุงความโปร่งใสและการเปิดเผยข้อมูลอีกมาก รวมทั้ง 3 องค์กร ได้แก่ สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.) อนุภาษสมาคมบริษัทจดทะเบียน และคณะกรรมการด้านการวางระบบบัญชี สภาวิชาชีพบัญชี (2548) ซึ่งว่าองค์กรต่าง ๆ รวมถึงบริษัทจดทะเบียนจะมีความโปร่งใส และมีการเปิดเผยข้อมูลทางการเงินอย่างถูกต้องครบถ้วนในมาตรฐานสากล จะต้องขึ้นอยู่กับประธานเจ้าหน้าที่บริหาร และประธานเจ้าหน้าที่บริหารฝ่ายการเงิน ของแต่ละบริษัทเนื่องจากบทบาทและอำนาจหน้าที่ของบุคคลดังกล่าวควบคุมภายในองค์กร มาตรฐานทางบัญชี และการเปิดเผยข้อมูลได้อย่างเต็มที่ ทั้งนี้จากการประเมินด้านบรรษัทภิบาลของบริษัทจดทะเบียนในประเทศไทย ของธนาคารโลกที่ผ่านมา พบว่าสิ่งที่ตลาดทุนไทยจะต้องเร่งดำเนินการเพื่อให้เป็นไปตามมาตรฐานสากล คือ เรื่องการควบคุมภายในโดยเฉพาะมาตรฐานการบัญชีในเรื่องดังกล่าวยังมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับต่ำ เมื่อเทียบกับค่าเฉลี่ยของระดับสากล และยังพบว่าบริษัทจดทะเบียนบางแห่งที่มีระบบการควบคุมภายในที่ไม่โปร่งใส จนทำให้งบการเงินไม่เป็นไปตามมาตรฐานการบัญชีที่กำหนดไว้ หรือไม่สามารถส่งงบการเงินได้ตามกำหนด ซึ่งเรื่องดังกล่าวถือว่าเป็นปัจจัยในเชิงผลกระทบต่อบริษัท และยังรวมไปถึงผู้บริหารระดับสูงของบริษัท ควรจะมีความเข้าใจในเรื่องทางบัญชีให้ดีขึ้นเพื่อที่จะได้ตรวจสอบทางบัญชีของบริษัทได้ รวมถึงการให้ผู้บริหารในบริษัทมีการยกระดับการควบคุมภายในทั้งทางด้านการเงิน และด้านการบริหารควบคู่กัน ทั้งนี้ผู้บริหารบริษัททั้งประธานเจ้าหน้าที่บริหารและประธานเจ้าหน้าที่บริหารฝ่ายการเงิน จะต้องมีการทำงานที่โปร่งใสและอยู่ภายใต้มาตรฐานการบัญชีเพื่อสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับองค์กร

จากการศึกษาผลการวิจัยในอดีตที่จัดทำขึ้นในต่างประเทศพบว่า ลักษณะการกำกับดูแลกิจการของธุรกิจ ที่มีความสัมพันธ์กับระดับการเปิดเผยข้อมูลในรายงานประจำปีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เป็นต้นว่าลักษณะของคณะกรรมการบริษัท ได้แก่ ขนาดของคณะกรรมการบริษัท (Evans, 2004; Dalton et al., 1999; Mintzberg, 1983) อัตราส่วนของกรรมการที่เป็นผู้บริหาร (Wright, 1996) อัตราส่วนของกรรมการจากภายนอกที่ไม่ได้เป็นผู้บริหาร (Wright, 1996)

อัตราส่วนของกรรมการที่เป็นอิสระที่ไม่ได้เป็นผู้บริหาร (Chen and Jaggi, 2000; Wright, 1996) อัตราส่วนของสมาชิกครอบครัว (Haniffa and Cooke, 2002; Jensen and Mecklink, 1976; Ho and Wong, 2001) อัตราส่วนของกรรมการที่มีพื้นฐานความรู้ด้านการบัญชีหรือการเงิน (Costales and Szurovy, 1994) และอัตราส่วนจำนวนครั้งการเข้าร่วมประชุมของกรรมการบริษัทต่อปี (Evans, 2004) เป็นต้น ลักษณะของคณะกรรมการตรวจสอบ ได้แก่ ขนาดของคณะกรรมการตรวจสอบ (Vafeas, 2000) อัตราส่วนของกรรมการตรวจสอบที่เป็นอิสระที่ไม่ได้เป็นผู้บริหาร (Balachandran and Bliss, 2004; Chen and Jaggi, 2000) อัตราส่วนจำนวนครั้งการเข้าร่วมประชุมของกรรมการตรวจสอบต่อปี (Abbott and Parker, 2000; Evans, 2004) และอัตราส่วนของกรรมการตรวจสอบที่มีประสบการณ์ด้านการบัญชีหรือการเงิน (Felo et al., 2003) เป็นต้น ลักษณะของผู้ตรวจสอบภายใน ได้แก่ บริษัทที่มีการจัดตั้งสำนักงานตรวจสอบภายใน (Willekens et al., 2004) เป็นต้น และบริษัทที่มีผู้สอบบัญชีจากภายนอกมาจากสำนักงานตรวจสอบบัญชีขนาดใหญ่ ได้แก่ PriceWaterhouseCoopers, Ernst & Young, Deloitte และ KPMG (Patton and Zelenka, 1997; Wallace and Naser, 1995)

สำหรับผลการวิจัยในอดีตที่จัดทำขึ้นในต่างประเทศพบว่า ลักษณะเฉพาะของธุรกิจ ที่มีความสัมพันธ์กับระดับการเปิดเผยข้อมูลในรายงานประจำปีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เป็นต้นว่า ลักษณะผลสำเร็จจากการดำเนินงาน ได้แก่ อัตราส่วนความสามารถในการทำกำไร (Cerf, 1961; Singhvi and Desai, 1971; Wallace, 1987; Wallace and Naser, 1995) และอัตราส่วนสภาพคล่อง (Belkaoui and Kahl, 1978; Cooke, 1989) เป็นต้น ลักษณะทางโครงสร้าง ได้แก่ อัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (Chow and Wong-Boren, 1987; Malone et al., 1993) ขนาดของธุรกิจ (Ahmed and Nicholls, 1994; Balachandran and Bliss, 2004; Raffournier, 1995) และสัดส่วนของผู้ถือหุ้นรายย่อย (Craswell and Taylor, 1992; Mekinnon and Dalimunthe, 1993) เป็นต้น และลักษณะทางการตลาดของธุรกิจ ได้แก่ ขอบเขตการดำเนินธุรกิจ (Cooke, 1989; Wallace and Naser, 1995) เป็นต้น ในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะเฉพาะของธุรกิจ กับระดับการเปิดเผยข้อมูลในรายงานประจำปี มีการวัดค่าดัชนีการเปิดเผยข้อมูลแบ่งเป็น 2 วิธี ได้แก่ วิธีดัชนีการเปิดเผยข้อมูลแบบถ่วงน้ำหนัก (Buzby, 1974; Chow and Wong-Boren, 1987; Firth, 1978; McNally et al., 1982; Wallace, 1987) และแบบไม่ถ่วงน้ำหนัก (Cooke, 1989; Robbins and Austin, 1986; Spero, 1979; Wallace, 1988)

จากการศึกษาผลงานวิจัยที่จัดทำขึ้นในประเทศไทยที่ผ่านมาพบว่า การวิจัยเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวข้างต้นมีอยู่จำนวนน้อยประกอบกับการตระหนักถึงคุณค่าของการเปิดเผยข้อมูล ในรายงานประจำปีสำหรับการวิเคราะห์ทางการเงิน ดังนั้นปัญหาการวิจัยของการศึกษานี้ เกิดจากการมี

ความแตกต่างกันระหว่างบริษัทจดทะเบียนในลักษณะการกำกับดูแลกิจการของธุรกิจ ได้แก่ ลักษณะของคณะกรรมการบริษัท ลักษณะของคณะกรรมการตรวจสอบ ลักษณะของผู้ตรวจสอบภายใน และลักษณะของผู้สอบบัญชีภายนอก และลักษณะเฉพาะของธุรกิจ ได้แก่ ลักษณะผลสำเร็จจากการดำเนินงาน ลักษณะทางโครงสร้าง และลักษณะทางการตลาดของธุรกิจ ที่ควรทำการศึกษาว่าจะมีอิทธิพลต่อระดับการเปิดเผยข้อมูลในรายงานประจำปี สำหรับการวิเคราะห์ทางการเงิน ทั้งวิธีถ่วงน้ำหนัก และวิธีไม่ถ่วงน้ำหนัก ของบริษัทจดทะเบียนในดัชนี 50 ของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย หรือไม่ อย่างไร

## 1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษาลักษณะการกำกับดูแลกิจการของธุรกิจ ได้แก่ ลักษณะของคณะกรรมการบริษัท คณะกรรมการตรวจสอบ ผู้ตรวจสอบภายใน และผู้สอบบัญชีภายนอกของธุรกิจ ของบริษัทจดทะเบียนในดัชนี 50 ของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

1.2.2 เพื่อศึกษาลักษณะเฉพาะของธุรกิจ ได้แก่ ลักษณะผลสำเร็จจากการดำเนินงาน ลักษณะทางโครงสร้าง และลักษณะทางการตลาดของธุรกิจ ของบริษัทจดทะเบียนในดัชนี 50 ของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

1.2.3 เพื่อศึกษาเปรียบเทียบระดับการเปิดเผยข้อมูลในรายงานประจำปี สำหรับการวิเคราะห์ทางการเงิน ซึ่งระดับการเปิดเผยข้อมูลมาจากดัชนีการเปิดเผยข้อมูลวิธีถ่วงน้ำหนักและวิธีไม่ถ่วงน้ำหนัก ของบริษัทจดทะเบียนในดัชนี 50 ของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

1.2.4 เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะการกำกับดูแลกิจการของธุรกิจ ลักษณะเฉพาะของธุรกิจ และระดับการเปิดเผยข้อมูลในรายงานประจำปี สำหรับการวิเคราะห์ทางการเงิน ซึ่งระดับการเปิดเผยข้อมูลมาจากดัชนีการเปิดเผยข้อมูลวิธีถ่วงน้ำหนักและวิธีไม่ถ่วงน้ำหนัก ของบริษัทจดทะเบียนในดัชนี 50 ของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

## 1.3 สมมุติฐานของการวิจัย

จากวัตถุประสงค์การวิจัยข้างต้นประกอบกับผลการศึกษาในอดีต ได้ยืนยันถึงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางธุรกิจที่ประกอบด้วย 1.3.1 ลักษณะการกำกับดูแลกิจการของธุรกิจ ได้แก่ 1.3.1.1 ลักษณะของคณะกรรมการบริษัท 1.3.1.2 ลักษณะของคณะกรรมการตรวจสอบ 1.3.1.3 ลักษณะของผู้ตรวจสอบภายใน และ 1.3.1.4 ลักษณะของผู้สอบบัญชีภายนอก และ 1.3.2 ลักษณะเฉพาะของธุรกิจ ได้แก่ 1.3.2.1 ลักษณะผลสำเร็จจากการดำเนินงาน 1.3.2.2 ลักษณะทางโครงสร้าง และ 1.3.2.3 ลักษณะทางการตลาดของธุรกิจ กับระดับการเปิดเผยข้อมูลในรายงาน

ประจำปี ซึ่งระดับการเปิดเผยข้อมูลมาจากดัชนีการเปิดเผยข้อมูลจึงสามารถกำหนดสมมุติฐานการวิจัยครั้งนี้ได้ดังนี้

**สมมุติฐานการวิจัย 1:** ลักษณะการกำกับดูแลกิจการของธุรกิจ และลักษณะเฉพาะของธุรกิจ มีอิทธิพลต่อระดับการเปิดเผยข้อมูลในรายงานประจำปีสำหรับการวิเคราะห์ทางการเงิน จากดัชนีการเปิดเผยข้อมูลวิธีถ่วงน้ำหนักและวิธีไม่ถ่วงน้ำหนัก

### 1.3.1 ลักษณะการกำกับดูแลกิจการของธุรกิจ

ลักษณะการกำกับดูแลกิจการของธุรกิจ ได้แก่ 1.3.1.1 ลักษณะของคณะกรรมการบริษัท 1.3.1.2 ลักษณะของคณะกรรมการตรวจสอบ 1.3.1.3 ลักษณะของผู้ตรวจสอบภายใน และ 1.3.1.4 ลักษณะของผู้สอบบัญชีภายนอก ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของปัจจัยทางธุรกิจที่จะนำมาศึกษาในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ โดยมีการศึกษาเรียงตามลำดับดังนี้

#### 1.3.1.1 ลักษณะของคณะกรรมการบริษัท

คณะกรรมการบริษัท ประกอบด้วยกรรมการที่เป็นผู้บริหาร หมายถึง กรรมการที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารงานประจำหรือกรรมการผู้มีอำนาจลงนามผูกพันบริษัท กรรมการที่ไม่ได้เป็นผู้บริหาร แบ่งออกเป็น กรรมการที่เป็นอิสระ หมายถึง กรรมการจากภายนอกที่ไม่ได้มีตำแหน่งเป็นผู้บริหารหรือพนักงานประจำของบริษัท ไม่ได้เป็นกรรมการบริหารหรือกรรมการผู้มีอำนาจลงนามผูกพันบริษัท และเป็นอิสระจากผู้ถือหุ้นรายใหญ่ ผู้บริหาร และผู้ที่เกี่ยวข้อง สามารถทำหน้าที่คุ้มครองผลประโยชน์ของผู้ถือหุ้นทุกรายอย่างเท่าเทียมกัน และสามารถช่วยดูแลไม่ให้เกิดรายการที่มีความขัดแย้งทางผลประโยชน์ระหว่างบริษัทกับบุคคลที่เกี่ยวข้องกัน กรรมการจากภายนอกอื่น หมายถึง กรรมการจากภายนอกที่ไม่ได้มีตำแหน่งเป็นผู้บริหารหรือพนักงานประจำของบริษัท ไม่ได้เป็นตัวแทนของผู้ถือหุ้นรายใหญ่แต่อาจเป็นตัวแทนจากผู้ที่มีผลประโยชน์หรือมีส่วนได้เสียกับบริษัท เช่น ลูกค้า ซัพพลายเออร์ หรือเจ้าหนี้ เป็นต้น ซึ่งคณะกรรมการบริษัทจดทะเบียนควรดูแลให้บริษัทจดทะเบียนเปิดเผยข้อมูลสำคัญที่เกี่ยวข้องกับบริษัทจดทะเบียน ทั้งข้อมูลทางการเงินและข้อมูลที่มีใช้ข้อมูลทางการเงินอย่างถูกต้อง ครบถ้วน ทันเวลา โปร่งใส ผ่านช่องทางที่เข้าถึงข้อมูลได้ง่าย มีความเท่าเทียมกันและน่าเชื่อถือ

คณะกรรมการบริษัทจดทะเบียนควรประกอบด้วย กรรมการที่เป็นอิสระ กรรมการจากภายนอกอื่นในจำนวนที่เพียงพอที่จะสามารถสร้างกลไก เพื่อถ่วงดุลอำนาจภายในคณะกรรมการของบริษัท ไม่ให้บุคคลใดหรือกลุ่มบุคคลใดมีอำนาจเหนือการตัดสินใจของคณะกรรมการบริษัท

และทำให้กรรมการทุกคนสามารถแสดงความเห็นได้อย่างอิสระ และประธานกรรมการ ควรเลือกมาจากกรรมการที่เป็นอิสระและไม่ควรเป็นบุคคลเดียวกับกรรมการผู้จัดการ เพื่อให้มีการแบ่งแยกหน้าที่ในการกำหนดนโยบายการกำกับดูแลและการบริหารงานประจำ (ข้อพึงปฏิบัติที่ดีสำหรับกรรมการบริษัทจดทะเบียนของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2542 : 1-2) ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะของคณะกรรมการบริษัท และระดับการเปิดเผยข้อมูลในรายงานประจำปี สำหรับการวิเคราะห์ทางการเงินนี้ สามารถกำหนดสมมติฐานการวิจัยเกี่ยวกับลักษณะของคณะกรรมการบริษัทสำหรับการศึกษาครั้งนี้ได้ 7 สมมติฐาน ดังนี้

#### 1) ขนาดของคณะกรรมการบริษัท

การใช้ขนาดของคณะกรรมการบริษัท ที่ซึ่งเป็นปัจจัยทางธุรกิจประเภทหนึ่งในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เนื่องจากผลการวิจัยในอดีตหลายฉบับพบความสัมพันธ์ระหว่างขนาดของคณะกรรมการบริษัทและระดับการเปิดเผยข้อมูลในรายงานประจำปี ทั้งในประเทศที่พัฒนาและกำลังพัฒนา เช่น Mak and Li (2001) ผลการวิจัยพบว่าขนาดของคณะกรรมการบริษัทที่เล็กและมีกรรมการที่ไม่ได้เป็นผู้บริหาร จะมีประสิทธิภาพในการควบคุมภายในมากกว่า ขนาดของคณะกรรมการบริษัทที่ใหญ่กว่า และ Jensen (1993) มีผลการวิจัยในทำนองเดียวกันโดยยืนยันว่าคณะกรรมการบริษัทที่เล็กกว่าจะถูกครอบงำได้ยากกว่าและมีคุณภาพในการตรวจสอบควบคุมดูแลกิจการได้ดีกว่า ขนาดของคณะกรรมการบริษัทที่ใหญ่กว่า แต่ผลการวิจัยของ Hermalin and Weisbach (2003) and Evans (2004) มีความเห็นที่ขัดแย้งว่าขนาดของคณะกรรมการบริษัทที่ใหญ่กว่า จะเป็นสัญญาณที่แสดงถึงกระบวนการการบริหารงานที่ครอบคลุมทุกภาคส่วนของธุรกิจได้มากกว่าขนาดของคณะกรรมการบริษัทที่เล็กกว่า ดังนั้นสมมติฐานการวิจัยเกี่ยวกับขนาดของคณะกรรมการบริษัทคือ

**สมมติฐานการวิจัย 2:** บริษัทที่มีขนาดของคณะกรรมการบริษัทขนาดใหญ่กว่า มีอิทธิพลต่อระดับการเปิดเผยข้อมูลในรายงานประจำปีสำหรับการวิเคราะห์ทางการเงิน จากดัชนีการเปิดเผยข้อมูลวิธีถ่วงน้ำหนักและวิธีไม่ถ่วงน้ำหนักอยู่ในระดับสูงกว่า บริษัทที่มีขนาดของคณะกรรมการบริษัทขนาดเล็กกว่า

#### 2) อัตราส่วนของกรรมการที่เป็นผู้บริหาร

กรรมการที่เป็นผู้บริหาร หมายถึง กรรมการที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารงานประจำหรือกรรมการผู้มีอำนาจลงนามผูกพันบริษัท จากผลการวิจัยของ Weisbach (1988) พบว่า



คณะกรรมการบริษัทที่เป็นกรรมการบริหาร จะมีความสัมพันธ์กับผลการดำเนินงานของบริษัทต่ำกว่า คณะกรรมการบริษัทที่ไม่ได้เป็นกรรมการบริหารในอัตราส่วนที่สูงกว่า ดังนั้นสมมุติฐานการวิจัยเกี่ยวกับอัตราส่วนของกรรมการที่เป็นผู้บริหารคือ

**สมมุติฐานการวิจัย 3:** บริษัทที่มีอัตราส่วนของกรรมการที่เป็นผู้บริหาร ในอัตราส่วนที่สูงกว่า มีอิทธิพลต่อระดับการเปิดเผยข้อมูลในรายงานประจำปีสำหรับการวิเคราะห์ทางการเงิน จากดัชนีการเปิดเผยข้อมูลวิธีถ่วงน้ำหนักและวิธีไม่ถ่วงน้ำหนักอยู่ในระดับต่ำกว่า บริษัทที่มีอัตราส่วนของกรรมการที่เป็นผู้บริหารในอัตราส่วนที่ต่ำกว่า

### 3) อัตราส่วนของกรรมการจากภายนอกที่ไม่ได้เป็นผู้บริหาร

กรรมการจากภายนอกที่ไม่ได้เป็นผู้บริหาร หมายถึง กรรมการจากภายนอกที่ไม่ได้มีตำแหน่งเป็นผู้บริหารหรือพนักงานประจำของบริษัท ไม่ได้เป็นตัวแทนของผู้ถือหุ้นรายใหญ่แต่อาจเป็นตัวแทนจากผู้ที่มีผลประโยชน์หรือมีส่วนได้เสียกับบริษัท เช่น ลูกค้า ซัพพลายเออร์ หรือเจ้าหนี้ เป็นต้น ซึ่งกรรมการจากภายนอกที่ไม่ได้เป็นผู้บริหาร จะอยู่ในกลุ่มกรรมการที่มีบทบาทไม่แน่ชัดว่าจะมีบทบาทที่เป็นอิสระ หรืออยู่ภายใต้การครอบงำของกรรมการที่เป็นผู้บริหาร (Baysinger and Butler, 1985) จากผลการวิจัยของ Weisbach (1988) พบว่าคณะกรรมการบริษัทที่เป็นกรรมการบริหารจะมีความสัมพันธ์กับผลการดำเนินงานของบริษัทต่ำกว่า คณะกรรมการบริษัทที่ไม่ได้เป็นกรรมการบริหารในอัตราส่วนที่สูงกว่า ดังนั้นสมมุติฐานการวิจัยเกี่ยวกับอัตราส่วนของกรรมการจากภายนอกที่ไม่ได้เป็นผู้บริหารคือ

**สมมุติฐานการวิจัย 4:** บริษัทที่มีอัตราส่วนของกรรมการจากภายนอก ที่ไม่ได้เป็นผู้บริหารในอัตราส่วนที่สูงกว่า มีอิทธิพลต่อระดับการเปิดเผยข้อมูลในรายงานประจำปีสำหรับการวิเคราะห์ทางการเงิน จากดัชนีการเปิดเผยข้อมูลวิธีถ่วงน้ำหนักและวิธีไม่ถ่วงน้ำหนักอยู่ในระดับต่ำกว่า บริษัทที่มีอัตราส่วนของกรรมการจากภายนอกที่ไม่ได้เป็นผู้บริหารในอัตราส่วนที่ต่ำกว่า

### 4) อัตราส่วนของกรรมการที่เป็นอิสระที่ไม่ได้เป็นผู้บริหาร

กรรมการที่เป็นอิสระ หมายถึง กรรมการจากภายนอกที่ไม่ได้มีตำแหน่งเป็นผู้บริหารหรือพนักงานประจำของบริษัท ไม่ได้เป็นกรรมการบริหารหรือกรรมการผู้มีอำนาจลงนามผูกพันบริษัท และเป็นอิสระจากผู้ถือหุ้นรายใหญ่ ผู้บริหาร และผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถทำหน้าที่คุ้มครองผลประโยชน์ของผู้ถือหุ้นทุกรายอย่างเท่าเทียมกัน และสามารถช่วยดูแลไม่ให้เกิดรายการที่มีความ

ขัดแย้งทางผลประโยชน์ระหว่างบริษัทกับบุคคลที่เกี่ยวข้องกัน จากผลการวิจัยของ Weisbach (1988) พบว่าคณะกรรมการบริษัทที่เป็นกรรมการบริหาร จะมีความสัมพันธ์กับผลการดำเนินงานของบริษัทต่ำกว่า คณะกรรมการบริษัทที่ไม่ได้เป็นกรรมการบริหารในอัตราส่วนที่สูงกว่า และ Chen and Jaggi (2000) พบว่าอัตราส่วนของกรรมการที่เป็นอิสระที่ไม่ได้เป็นผู้บริหารมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับ ระดับการเปิดเผยข้อมูลภาคสมัครใจ ดังนั้นสมมุติฐานการวิจัยเกี่ยวกับอัตราส่วนของกรรมการที่เป็นอิสระที่ไม่ได้เป็นผู้บริหารคือ

**สมมุติฐานการวิจัย 5:** บริษัทที่มีอัตราส่วนของกรรมการที่เป็นอิสระ ที่ไม่ได้เป็นผู้บริหารในอัตราส่วนที่สูงกว่า มีอิทธิพลต่อระดับการเปิดเผยข้อมูลในรายงานประจำปีสำหรับการวิเคราะห์ทางการเงิน จากดัชนีการเปิดเผยข้อมูลวิธีถ่วงน้ำหนักและวิธีไม่ถ่วงน้ำหนักอยู่ในระดับสูงกว่า บริษัทที่มีอัตราส่วนของกรรมการที่เป็นอิสระที่ไม่ได้เป็นผู้บริหารในอัตราส่วนที่ต่ำกว่า

#### 5) อัตราส่วนของสมาชิกครอบครัว

กรรมการที่เป็นสมาชิกครอบครัว หมายถึง กรรมการจากภายนอกที่ไม่ได้มีตำแหน่งเป็นผู้บริหารหรือพนักงานประจำของบริษัท ไม่ได้เป็นกรรมการบริหารหรือกรรมการผู้มีอำนาจลงนามผูกพันบริษัท แต่เป็นสมาชิกครอบครัวของผู้ถือหุ้นรายใหญ่ จากผลการวิจัยของ Ho and Wong (2001) พบว่าอัตราส่วนของสมาชิกครอบครัวมีความสัมพันธ์เชิงลบกับ ระดับการเปิดเผยข้อมูลภาคสมัครใจ ดังนั้นสมมุติฐานการวิจัยเกี่ยวกับอัตราส่วนของสมาชิกครอบครัวคือ

**สมมุติฐานการวิจัย 6:** บริษัทที่มีอัตราส่วนของสมาชิกครอบครัว ในอัตราส่วนที่สูงกว่า มีอิทธิพลต่อระดับการเปิดเผยข้อมูลในรายงานประจำปีสำหรับการวิเคราะห์ทางการเงินจากดัชนีการเปิดเผยข้อมูลวิธีถ่วงน้ำหนักและวิธีไม่ถ่วงน้ำหนักอยู่ในระดับต่ำกว่า บริษัทที่มีอัตราส่วนของสมาชิกครอบครัวในอัตราส่วนที่ต่ำกว่า

#### 6) อัตราส่วนของกรรมการที่มีพื้นฐานความรู้ด้านการบัญชีหรือการเงิน

พื้นฐานความรู้ด้านการบัญชีหรือการเงิน หมายถึง ความสามารถในการอ่านและเข้าใจหลักการพื้นฐานในงบการเงิน ซึ่งงานวิจัยนี้ใช้เกณฑ์วุฒิการศึกษาที่จะต้องจบการศึกษาระดับปริญญาตรีจากสาขาการบัญชีและ/หรือสาขาการเงิน จากผลการวิจัยของ Costales and Szurovy (1994) พบว่ากรรมการที่มีพื้นฐานความรู้ด้านการบัญชีหรือการเงินมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับ ระดับความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไป มากกว่ากรรมการที่ไม่มีพื้นฐานความรู้ด้านการบัญชีหรือ

การเงิน ดังนั้นสมมุติฐานการวิจัยเกี่ยวกับอัตราส่วนของกรรมการที่มีพื้นฐานความรู้ด้านการบัญชีหรือการเงินคือ

**สมมุติฐานการวิจัย 7:** บริษัทที่มีอัตราส่วนของกรรมการที่มีพื้นฐานความรู้ ด้านการบัญชีหรือการเงินในอัตราส่วนที่สูงกว่า มีอิทธิพลต่อระดับการเปิดเผยข้อมูลในรายงานประจำปีสำหรับการวิเคราะห์ทางการเงิน จากดัชนีการเปิดเผยข้อมูลวิธีถ่วงน้ำหนักและวิธีไม่ถ่วงน้ำหนักอยู่ในระดับสูงกว่า บริษัทที่มีอัตราส่วนของกรรมการที่มีพื้นฐานความรู้ด้านการบัญชีหรือการเงิน ในอัตราส่วนที่ต่ำกว่า

#### 7) อัตราส่วนจำนวนครั้งการเข้าร่วมประชุมของกรรมการบริษัทต่อปี

บริษัทควรจัดให้มีการประชุมคณะกรรมการอย่างสม่ำเสมอ และกรรมการสามารถจัดเวลาเข้าร่วมประชุมได้ทุกครั้งและมีระยะเวลาในการพิจารณาข้อมูลสำหรับการตัดสินใจ จากผลการวิจัยของ Vafeas (2000) พบว่าอัตราส่วนจำนวนครั้งการเข้าร่วมประชุมของกรรมการบริษัทต่อปี มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับผลสำเร็จของธุรกิจและราคาหลักทรัพย์ของธุรกิจ ดังนั้นสมมุติฐานการวิจัยเกี่ยวกับอัตราส่วนจำนวนครั้งการเข้าร่วมประชุมของกรรมการบริษัทต่อปีคือ

**สมมุติฐานการวิจัย 8:** บริษัทที่มีอัตราส่วนจำนวนครั้งการเข้าร่วมประชุม ของกรรมการบริษัทต่อปีในอัตราส่วนที่สูงกว่า มีอิทธิพลต่อระดับการเปิดเผยข้อมูลในรายงานประจำปีสำหรับการวิเคราะห์ทางการเงิน จากดัชนีการเปิดเผยข้อมูลวิธีถ่วงน้ำหนักและวิธีไม่ถ่วงน้ำหนักอยู่ในระดับสูงกว่า บริษัทที่มีอัตราส่วนจำนวนครั้งการเข้าร่วมประชุมของกรรมการบริษัทต่อปีในอัตราส่วนที่ต่ำกว่า

#### 1.3.1.2 ลักษณะของคณะกรรมการตรวจสอบ

คณะกรรมการตรวจสอบ คือ คณะกรรมการชุดย่อยของคณะกรรมการบริษัทที่เข้ามาช่วยคณะกรรมการให้ปฏิบัติงานในประเด็นที่อาจถูกมองข้าม และเพื่อให้กิจการมีระบบการกำกับที่ดี วัตถุประสงค์ของแนวทางปฏิบัติที่ดี สำหรับการจัดตั้งคณะกรรมการตรวจสอบได้ถูกกำหนดไว้อย่างกว้าง ๆ ให้สะท้อนถึงความสำคัญของบทบาทของคณะกรรมการตรวจสอบ กรรมการผู้บริหาร ผู้สอบบัญชี และผู้ตรวจสอบภายใน เป็นผู้มีส่วนได้เสียโดยตรงต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานของคณะกรรมการตรวจสอบ เนื่องจากคณะกรรมการตรวจสอบสามารถช่วยให้บุคคลดังกล่าว บรรลุถึงความรับผิดชอบทางกฎหมายและการจัดการอย่างมีอาชีพ การจัดตั้ง

คณะกรรมการตรวจสอบมุ่งหวังถึงการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการดำเนินการและการเพิ่มมูลค่าให้องค์กร ซึ่งจะก่อให้เกิดประสิทธิผลต่อความเชื่อมั่นและความน่าเชื่อถือของรายงานทางการเงินเพิ่มมากขึ้น ความระมัดระวังในการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการบริษัทที่เพิ่มมากขึ้น โดยคณะกรรมการจะคำนึงถึงความรับผิดชอบของตนต่อการรายงานข้อมูลทางการเงิน การเลือกใช้นโยบายทางบัญชีที่เหมาะสม การบริหารทางการเงิน ระบบการควบคุมภายในและการตรวจสอบภายใน การกำหนดกลยุทธ์และนโยบายทางธุรกิจ การปฏิบัติตามข้อกำหนดและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง การจัดการและการควบคุมความเสี่ยงทางธุรกิจ (แนวทางปฏิบัติที่ดีของคณะกรรมการตรวจสอบของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2542: 3-4) ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะของคณะกรรมการตรวจสอบ และระดับการเปิดเผยข้อมูลในรายงานประจำปี สำหรับการวิเคราะห์ทางการเงินนี้ สามารถกำหนดสมมุติฐานการวิจัยเกี่ยวกับลักษณะของคณะกรรมการบริษัทสำหรับการศึกษานี้ได้ 4 สมมุติฐาน ดังนี้

#### 1) ขนาดของคณะกรรมการตรวจสอบ

การใช้ขนาดของคณะกรรมการตรวจสอบ ที่ซึ่งเป็นปัจจัยทางธุรกิจประเภทหนึ่งในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เนื่องจากคณะกรรมการตรวจสอบ คือ คณะกรรมการชุดย่อยของคณะกรรมการบริษัทที่เข้ามาช่วยคณะกรรมการให้ปฏิบัติงานในประเด็นที่อาจถูกมองข้าม และเพื่อให้กิจการมีระบบการกำกับที่ดี และจากผลการวิจัยในอดีตหลายฉบับพบว่าขนาดของคณะกรรมการตรวจสอบที่มีขนาดเล็กกว่า จะมีประสิทธิภาพในการกำกับดูแลกิจการดีกว่า และถูกครอบงำจากฝ่ายบริหารได้ยากกว่าคณะกรรมการตรวจสอบที่มีขนาดใหญ่กว่า เช่น Eisenhardt et al., (1998); Jensen (1993); Vafeas (2000); Yermack (1996) เป็นต้น แต่ผลการวิจัยของ Hermalin and Weisbach (2003) มีความเห็นที่ขัดแย้งว่าขนาดของคณะกรรมการตรวจสอบที่ใหญ่กว่า จะเป็นสัญญาณที่แสดงถึงกระบวนการการบริหารงานที่ครอบคลุมทุกภาคส่วนของธุรกิจ ได้มากกว่าขนาดของคณะกรรมการตรวจสอบที่เล็กกว่า ดังนั้นสมมุติฐานการวิจัยเกี่ยวกับขนาดของคณะกรรมการตรวจสอบคือ

**สมมุติฐานการวิจัย 9:** บริษัทที่มีขนาดของคณะกรรมการตรวจสอบ ขนาดใหญ่กว่า มีอิทธิพลต่อระดับการเปิดเผยข้อมูลในรายงานประจำปีสำหรับการวิเคราะห์ทางการเงิน จากดัชนีการเปิดเผยข้อมูลวิธีถ่วงน้ำหนักและวิธีไม่ถ่วงน้ำหนักอยู่ในระดับสูงกว่า บริษัทที่มีขนาดของคณะกรรมการตรวจสอบขนาดเล็กกว่า

## 2) อัตราส่วนของกรรมการตรวจสอบที่เป็นอิสระที่ไม่ได้เป็นผู้บริหาร

คณะกรรมการตรวจสอบควรจะประกอบด้วยกรรมการที่เป็นอิสระที่ไม่ได้เป็นผู้บริหารอย่างน้อย 3 คน โดยจำนวนสมาชิกควรขึ้นอยู่กับขนาด ขอบเขตความรับผิดชอบ และความสามารถในการดำเนินงาน โดยทั่วไปจำนวนสมาชิกจะอยู่ระหว่าง 3-5 คน (แนวทางปฏิบัติที่ดีของคณะกรรมการตรวจสอบของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2542 : 5) ซึ่งจากผลการวิจัยในอดีตของ Forker (1992) พบว่าการมีคณะกรรมการตรวจสอบจะช่วยเพิ่มการกำกับดูแลกิจการด้านการตรวจสอบและควบคุมภายในของธุรกิจให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น และจะส่งผลกระทบต่อการเพิ่มคุณภาพของรายงานทางการเงินมากขึ้นด้วย ซึ่งงานวิจัยของ Forker มีนักวิจัยสนับสนุน เช่น McMullen (1996) พบว่าการที่ธุรกิจมีคณะกรรมการตรวจสอบจะช่วยให้การเปิดเผยข้อมูลในรายงานทางการเงินมีคุณภาพมากขึ้นเช่นกัน และผลการวิจัยในอดีตยังพบว่า อัตราส่วนของกรรมการตรวจสอบที่เป็นอิสระ มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับระดับการเปิดเผยข้อมูลที่มีประโยชน์ต่อนักบัญชี (Wright, 1996) ระดับการเปิดเผยข้อมูลภาคบังคับ (Chen and Jaggi, 2000) และระดับการเปิดเผยข้อมูลภาคสมัครใจ (Balachandran and Bliss, 2004) ดังนั้นสมมุติฐานการวิจัยเกี่ยวกับอัตราส่วนของกรรมการตรวจสอบที่เป็นอิสระที่ไม่ได้เป็นผู้บริหารคือ

**สมมุติฐานการวิจัย 10:** บริษัทที่มีอัตราส่วนของกรรมการตรวจสอบที่เป็นอิสระ ที่ไม่ได้เป็นผู้บริหารในอัตราส่วนที่สูงกว่า มีอิทธิพลต่อระดับการเปิดเผยข้อมูลในรายงานประจำปีสำหรับการวิเคราะห์ทางการเงิน จากดัชนีการเปิดเผยข้อมูลวิธีถ่วงน้ำหนักและวิธีไม่ถ่วงน้ำหนักอยู่ในระดับสูงกว่า บริษัทที่มีอัตราส่วนของกรรมการตรวจสอบที่เป็นอิสระที่ไม่ได้เป็นผู้บริหารในอัตราส่วนที่ต่ำกว่า

## 3) อัตราส่วนจำนวนครั้งการเข้าร่วมประชุมของกรรมการตรวจสอบต่อปี

จำนวนครั้งของการประชุมในแต่ละปีขึ้นอยู่กับขนาดของธุรกิจ และหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย เพื่อให้การดำเนินงานของคณะกรรมการตรวจสอบบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ได้ตั้งไว้ โดยทางปฏิบัติทั่วไปคณะกรรมการตรวจสอบมีการประชุมโดยเฉลี่ยปีละ 4 ครั้ง (แนวทางปฏิบัติที่ดีของคณะกรรมการตรวจสอบของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2542 : 18) และกรรมการมีหน้าที่ต้องเข้าประชุมคณะกรรมการทุกครั้งยกเว้นกรณีที่มีเหตุผลพิเศษจริง ๆ (หลักการการกำกับดูแลกิจการที่ดีของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2545 : 8) และจากผลการวิจัยในอดีตของ McMullen and Raghunandan (1996) พบว่าปัญหาของรายงานทางการเงินมีปัญหาน้อยลงเมื่อ

คณะกรรมการตรวจสอบมีการประชุมจำนวนครั้งมากขึ้น ดังนั้นสมมุติฐานการวิจัยเกี่ยวกับอัตราส่วนจำนวนครั้งการเข้าร่วมประชุมของกรรมการตรวจสอบต่อปีคือ

**สมมุติฐานการวิจัย 11:** บริษัทที่มีอัตราส่วนจำนวนครั้งการเข้าร่วมประชุม ของกรรมการตรวจสอบต่อปีในอัตราส่วนที่สูงกว่า มีอิทธิพลต่อระดับการเปิดเผยข้อมูลในรายงานประจำปีสำหรับการวิเคราะห์ทางการเงิน จากดัชนีการเปิดเผยข้อมูลวิธีถ่วงน้ำหนักและวิธีไม่ถ่วงน้ำหนักอยู่ในระดับสูงกว่า บริษัทที่มีอัตราส่วนจำนวนครั้งการเข้าร่วมประชุมของกรรมการตรวจสอบต่อปีในอัตราส่วนที่ต่ำกว่า

4) อัตราส่วนของกรรมการตรวจสอบที่มีประสบการณ์ ด้านการบัญชีหรือการเงิน คณะกรรมการตรวจสอบควรมีกรรมการตรวจสอบอย่างน้อย 1 คน มีความรู้ความเข้าใจหรือมีประสบการณ์ด้านการบัญชีหรือการเงิน และมีความรู้ต่อเนื่องกับเหตุการณ์ที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของการรายงานทางการเงิน ซึ่งจะมีผลให้การดำเนินงานของคณะกรรมการตรวจสอบมีประสิทธิภาพมากขึ้น เนื่องจากหน้าที่หลักของคณะกรรมการตรวจสอบที่ได้รับมอบหมาย คือ สอบทานการรายงานทางการเงินให้มีคุณภาพดีที่สุด (แนวทางปฏิบัติที่ดีของคณะกรรมการตรวจสอบของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2542 : 5) และสอดคล้องกับผลการวิจัยในอดีตของ DeZoort and Salterio (2001); Felo et al. (2003) พบว่าคุณภาพของรายงานประจำปีของบริษัทมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับกรรมการตรวจสอบที่มีความรู้ความเข้าใจ หรือมีประสบการณ์ด้านการบัญชีหรือการเงิน ดังนั้นสมมุติฐานการวิจัยเกี่ยวกับอัตราส่วนของกรรมการตรวจสอบที่มีประสบการณ์ ด้านการบัญชีหรือการเงินคือ

**สมมุติฐานการวิจัย 12:** บริษัทที่มีอัตราส่วนของกรรมการตรวจสอบที่มีประสบการณ์ ด้านการบัญชีหรือการเงินในอัตราส่วนที่สูงกว่า มีอิทธิพลต่อระดับการเปิดเผยข้อมูลในรายงานประจำปีสำหรับการวิเคราะห์ทางการเงิน จากดัชนีการเปิดเผยข้อมูลวิธีถ่วงน้ำหนักและวิธีไม่ถ่วงน้ำหนักอยู่ในระดับสูงกว่า บริษัทที่มีอัตราส่วนของกรรมการตรวจสอบที่มีประสบการณ์ ด้านการบัญชีหรือการเงินในอัตราส่วนที่ต่ำกว่า

### 1.3.1.3 ลักษณะของผู้ตรวจสอบภายใน

คณะกรรมการควรจัดทำ รักษาไว้ และทบทวนระบบการควบคุมทางการเงิน การดำเนินงาน และการกำกับดูแลการปฏิบัติงานตลอดจนการจัดการความเสี่ยง และการให้ความสำคัญกับสัญญาณเตือนภัยล่วงหน้าและรายการผิดปกติทั้งหลาย คณะกรรมการควรจัดให้มีการตรวจสอบภายในแยกเป็นหน่วยงานหนึ่งของบริษัท (หลักการการกำกับดูแลกิจการที่ดีของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2545 : 9) และจากผลการวิจัยในอดีตของ James (2003); Rezaee (2003) พบว่าผู้ตรวจสอบภายในที่เป็นอิสระ และรายงานตรงต่อคณะกรรมการตรวจสอบจะสามารถป้องกันการเกิดการฉ้อฉลในรายงานทางการเงินของบริษัทได้ ดังนั้นสมมุติฐานการวิจัยเกี่ยวกับบริษัทที่มีการจัดตั้งสำนักงานตรวจสอบภายใน คือ

**สมมุติฐานการวิจัย 13:** บริษัทที่มีการจัดตั้งสำนักงานตรวจสอบภายใน มีอิทธิพลต่อระดับการเปิดเผยข้อมูลในรายงานประจำปีสำหรับการวิเคราะห์ทางการเงิน จากดัชนีการเปิดเผยข้อมูลวิธีถ่วงน้ำหนักและวิธีไม่ถ่วงน้ำหนักอยู่ในระดับสูงกว่า บริษัทที่ไม่มีการจัดตั้งสำนักงานตรวจสอบภายใน

### 1.3.1.4 ลักษณะของผู้สอบบัญชีภายนอก

ผู้สอบบัญชีภายนอกมาจากสำนักงานตรวจสอบบัญชีขนาดใหญ่ สำหรับประเทศไทย ได้แก่ PriceWaterhouseCoopers, Ernst & Young, Deloitte และ KPMG (Patton and Zelenka, 1997; Wallace and Naser, 1995) ซึ่งสำนักงานตรวจสอบบัญชีขนาดใหญ่จะมีการตรวจสอบที่มีคุณภาพสูง และลดความขัดแย้งระหว่างผู้บริหารและผู้ถือหุ้น โดยการลดข้อมูลที่ไม่สมบูรณ์หรือไม่ถูกต้องในรายงานทางการเงิน (Jensen and Meckling, 1976; Watts and Zimmerman, 1986) และจากผลการวิจัยในอดีตของ Wallace and Naser (1995) พบว่าผู้สอบบัญชีจากภายนอกมาจากสำนักงานตรวจสอบบัญชีขนาดใหญ่ มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการเปิดเผยข้อมูลในรายงานทางการเงิน ดังนั้นสมมุติฐานการวิจัยเกี่ยวกับบริษัทที่มีผู้สอบบัญชีภายนอก มาจากสำนักงานตรวจสอบบัญชีขนาดใหญ่ คือ

**สมมุติฐานการวิจัย 14:** บริษัทที่มีผู้สอบบัญชีภายนอก มาจากสำนักงานตรวจสอบบัญชีขนาดใหญ่ มีอิทธิพลต่อระดับการเปิดเผยข้อมูลในรายงานประจำปีสำหรับการวิเคราะห์ทางการเงิน จากดัชนีการเปิดเผยข้อมูลวิธีถ่วงน้ำหนักและวิธีไม่ถ่วงน้ำหนักอยู่ในระดับสูงกว่า บริษัทที่ไม่มีผู้สอบบัญชีภายนอก มาจากสำนักงานตรวจสอบบัญชีขนาดใหญ่

### 1.3.2 ลักษณะเฉพาะของธุรกิจ

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับปัจจัยที่กำหนดลักษณะเฉพาะของธุรกิจ (Firm-Specific Characteristics) ที่มีอิทธิพลต่อการเปิดเผยข้อมูลในรายงานทางการเงิน มีการทำวิจัยอย่างกว้างขวางเพื่อศึกษาหาความสัมพันธ์ของลักษณะเด่นเฉพาะธุรกิจที่มีต่อระดับของการเปิดเผยข้อมูล บนพื้นฐานของทฤษฎีที่เกี่ยวข้องได้แก่ ทฤษฎีความถูกต้องตามกฎหมาย ทฤษฎีกลุ่มบุคคลผู้มีส่วนได้ส่วนเสียขององค์กร และทฤษฎีตัวแทนมีลักษณะเฉพาะธุรกิจที่สามารถแบ่งกลุ่มได้ 3 กลุ่ม จากการศึกษาของ Wallace และ Naser (1995) ได้แก่ 1.3.2.1 ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับลักษณะผลสำเร็จจากการดำเนินงานของธุรกิจ (Performance-Related Characteristics) ได้แก่ อัตราส่วนด้านความสามารถในการทำกำไร และอัตราส่วนสภาพคล่อง (Liquidity Ratio) 1.3.2.2 ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับลักษณะทางโครงสร้างของธุรกิจ (Structure-Related Characteristics) ได้แก่ อัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (Debt-Equity Ratio) ขนาดของธุรกิจ (Firm size) และสัดส่วนของผู้ถือหุ้นรายย่อย (Proportion of shares held by minor shareholders) และ 1.3.2.3 ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับลักษณะทางการตลาดของธุรกิจ (Market-Related Characteristics) ได้แก่ ขอบเขตของการดำเนินธุรกิจ (Scope of business operations)

ซึ่งลักษณะเฉพาะของธุรกิจเป็นส่วนหนึ่งของปัจจัยทางธุรกิจ ที่จะนำมาศึกษาในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ โดยมีการศึกษาเรียงตามลำดับดังนี้

#### 1.3.2.1 ลักษณะผลสำเร็จจากการดำเนินงานของธุรกิจ

ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับลักษณะผลสำเร็จจากการดำเนินงานของธุรกิจ ได้แก่ อัตราส่วนด้านความสามารถในการทำกำไร (Profitability Ratio) และอัตราส่วนสภาพคล่อง (Liquidity Ratio)

##### 1) อัตราส่วนด้านความสามารถในการทำกำไร (Profitability Ratio)

การศึกษานี้จะใช้การวัดอัตราส่วนกำไรต่อยอดขาย (กำไรสุทธิก่อนรายการพิเศษต่อยอดขายสุทธิ) และอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (กำไรสุทธิก่อนรายการพิเศษต่อมูลค่าตามบัญชีของส่วนของผู้ถือหุ้นต้นปี) เป็นตัวแปรอธิบายระดับของการเปิดเผยข้อมูลได้ โดยมีผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตัวอย่างเช่น Cerf (1961); Singhvi and Desai (1971); Wallace (1987); Wallace and Naser (1995) เป็นต้น ผลงานวิจัยของเขาทั้งหลายเหล่านี้พบว่ามีความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่าง อัตราส่วนด้านความสามารถในการทำกำไรกับระดับของการเปิดเผยข้อมูล ดังนั้น สมมุติฐานการวิจัยเกี่ยวกับอัตราส่วนด้านความสามารถในการทำกำไร คือ



**สมมุติฐานการวิจัย 15:** บริษัทที่มีอัตราส่วนความสามารถในการทำกำไร ในอัตราส่วนที่สูงกว่า มีอิทธิพลต่อระดับการเปิดเผยข้อมูลในรายงานประจำปีสำหรับการวิเคราะห์ทางการเงิน จากดัชนีการเปิดเผยข้อมูลวิธีถ่วงน้ำหนักและวิธีไม่ถ่วงน้ำหนักอยู่ในระดับสูงกว่า บริษัทที่มีอัตราส่วนความสามารถในการทำกำไรในอัตราส่วนที่ต่ำกว่า

## 2) อัตราส่วนสภาพคล่อง (Liquidity Ratio)

อัตราส่วนสภาพคล่อง (Liquidity Ratio) ในการศึกษาครั้งนี้จะทำการวัดอัตราส่วนระหว่างสินทรัพย์หมุนเวียนต่อหนี้สินหมุนเวียน ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตัวอย่างเช่น Belkaoui and Kahl (1978); Cooke (1989) เป็นต้น ผลงานวิจัยของเขาทั้งหลายเหล่านี้พบว่าอัตราส่วนสภาพคล่องที่สูงขึ้นจะมีผลทำให้ระดับของการเปิดเผยข้อมูลยิ่งสูงขึ้นตามไปด้วยซึ่งเป็นความสัมพันธ์เชิงบวก ดังนั้นสมมุติฐาน การวิจัยเกี่ยวกับอัตราส่วนสภาพคล่อง คือ

**สมมุติฐานการวิจัย 16:** บริษัทที่มีอัตราส่วนสภาพคล่องในอัตราส่วนที่สูงกว่า มีอิทธิพลต่อระดับการเปิดเผยข้อมูลในรายงานประจำปีสำหรับการวิเคราะห์ทางการเงิน จากดัชนีการเปิดเผยข้อมูลวิธีถ่วงน้ำหนักและวิธีไม่ถ่วงน้ำหนักอยู่ในระดับสูงกว่า บริษัทที่มีอัตราส่วนสภาพคล่อง ในอัตราส่วนที่ต่ำกว่า

### 1.3.2.2 ลักษณะทางโครงสร้างของธุรกิจ (Structure-Related Characteristics)

ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับลักษณะทางโครงสร้างของธุรกิจ ได้แก่ อัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (Debt-Equity Ratio) ขนาดของธุรกิจ (Firm size) และสัดส่วนของผู้ถือหุ้นรายย่อย (Proportion of shares held by minor shareholders)

#### 1) อัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (Debt-Equity Ratio)

การศึกษานี้จะใช้ อัตราส่วนระหว่างหนี้สินระยะยาวต่อมูลค่าตามบัญชีส่วนของผู้ถือหุ้นปลายปี ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเช่น Chow and Wong-Boren (1994); Malone et al. (1993) เป็นต้น ผลงานวิจัยของเขาทั้งหลายเหล่านี้พบว่า อัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้นมีความสัมพันธ์เชิงบวก กับระดับของการเปิดเผยข้อมูล ดังนั้นสมมุติฐานการวิจัยเกี่ยวกับอัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น คือ

**สมมุติฐานการวิจัย 17:** บริษัทที่มีอัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น ในอัตราส่วนที่สูงกว่า มีอิทธิพลต่อระดับการเปิดเผยข้อมูลในรายงานประจำปีสำหรับการวิเคราะห์ทางการเงิน จากดัชนีการเปิดเผยข้อมูลวิธีถ่วงน้ำหนักและวิธีไม่ถ่วงน้ำหนักอยู่ในระดับสูงกว่า บริษัทที่มีอัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้นในอัตราส่วนที่ต่ำกว่า

## 2) ขนาดของธุรกิจ

การศึกษากครั้งนี้จะใช้ขนาดของธุรกิจที่วัดจากขนาดของสินทรัพย์รวม (Total assets) ขนาดของยอดขายสุทธิ (Net sales) และขนาดของมูลค่าตามราคาตลาด (Market Capitalization) ซึ่งมีผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตัวอย่างเช่น Ahmed and Nicholls (1994); Balachandran and Bliss (2004); Raffournier (1995) เป็นต้น ผลงานวิจัยของเขาทั้งหลายเหล่านี้พบว่าขนาดของธุรกิจมีความสัมพันธ์เชิงบวก กับระดับของการเปิดเผยข้อมูล ดังนั้นสมมุติฐานการวิจัยเกี่ยวกับขนาดของธุรกิจคือ

**สมมุติฐานการวิจัย 18:** บริษัทที่มีขนาดของธุรกิจขนาดใหญ่กว่า มีอิทธิพลต่อระดับการเปิดเผยข้อมูลในรายงานประจำปี สำหรับการวิเคราะห์ทางการเงินจากดัชนีการเปิดเผยข้อมูลวิธีถ่วงน้ำหนักและวิธีไม่ถ่วงน้ำหนักอยู่ในระดับสูงกว่า บริษัทที่มีขนาดของธุรกิจขนาดเล็กกว่า

## 3) สัดส่วนของผู้ถือหุ้นรายย่อย

การศึกษากครั้งนี้จะใช้การวัดสัดส่วนของหุ้นที่ถือโดยผู้ถือหุ้นรายย่อย ต่อจำนวนหุ้นทั้งหมดที่ออกจำหน่ายและชำระเต็มมูลค่าแล้ว ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตัวอย่างเช่น Craswell and Taylor (1992); Mekinnon and Dalimunthe (1993) เป็นต้น ผลงานวิจัยของเขาทั้งหลายเหล่านี้พบว่าสัดส่วนของหุ้นที่ถือโดยผู้ถือหุ้นรายย่อยยิ่งสูงขึ้น จะมีความสัมพันธ์กับระดับของการเปิดเผยข้อมูลยิ่งสูงขึ้นด้วย มีความสัมพันธ์เชิงบวก ดังนั้นสมมุติฐานการวิจัยเกี่ยวกับสัดส่วนของผู้ถือหุ้นรายย่อยคือ

**สมมุติฐานการวิจัย 19:** บริษัทที่มีสัดส่วนของผู้ถือหุ้นรายย่อย ในอัตราส่วนที่สูงกว่า มีอิทธิพลต่อระดับการเปิดเผยข้อมูลในรายงานประจำปีสำหรับการวิเคราะห์ทางการเงิน จากดัชนีการเปิดเผยข้อมูลวิธีถ่วงน้ำหนักและวิธีไม่ถ่วงน้ำหนักอยู่ในระดับสูงกว่า บริษัทที่มีสัดส่วนของผู้ถือหุ้นรายย่อยในอัตราส่วนที่ต่ำกว่า

### 1.3.2.3 ลักษณะทางการตลาดของธุรกิจ (Market-Related Characteristics)

ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับลักษณะทางการตลาดของธุรกิจ ได้แก่ ขอบเขตของการดำเนินธุรกิจ (Scope of business operations) การศึกษากครั้งนี้จะใช้วัดโดยถ้าบริษัทที่ศึกษาอยู่ในกลุ่มธุรกิจ

ของธนาคารกรุงเทพ ธนาคารกสิกรไทย ธนาคารกรุงศรีอยุธยา ซีพี เซ็นทรัล สหยูเนี่ยน สหพัฒน์พิบูลย์ ปูนซิเมนต์ไทย ศรีกรุงวัฒนา ตั้งฮั่วเส็ง ถือเป็นกลุ่มบริษัทในเครือซึ่งถูกจัดกลุ่มโดย Pipatserithon (1981) จะมีค่าเท่ากับ 1 และนอกเหนือจากนี้ให้มีค่าเท่ากับ 0 ซึ่งผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตัวอย่างเช่น Cooke (1989); Wallace and Naser (1995) เป็นต้น ผลงานวิจัยของเขาทั้งหลายเหล่านี้พบว่าบริษัทที่อยู่ในกลุ่มบริษัทในเครือ มีแนวโน้มจะเปิดเผยข้อมูลมากกว่าบริษัทที่อยู่นอกกลุ่มบริษัทที่ไม่อยู่ในเครือ ดังนั้นสมมติฐานการวิจัยเกี่ยวกับบริษัทที่มีขอบเขตการดำเนินงานธุรกิจที่กว้างขวางคือ

**สมมติฐานการวิจัย 20:** บริษัทที่มีขอบเขตการดำเนินงานธุรกิจที่กว้างขวางมากกว่า มีอิทธิพลต่อระดับการเปิดเผยข้อมูลในรายงานประจำปีสำหรับการวิเคราะห์ทางการเงิน จากดัชนีการเปิดเผยข้อมูลวิธีถ่วงน้ำหนักและวิธีไม่ถ่วงน้ำหนักอยู่ในระดับสูงกว่า บริษัทที่มีขอบเขตการดำเนินงานธุรกิจที่กว้างขวางน้อยกว่า

#### 1.4 ขอบเขตของการวิจัย

##### 1.4.1 ขอบเขตของระยะเวลาที่ศึกษา

จะทำการศึกษาเปรียบเทียบจากการเปิดเผยข้อมูลในรายงานประจำปีพุทธศักราช 2548 ของบริษัทจดทะเบียนในดัชนี 50 ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่มีการเปิดเผยต่อสาธารณชนผ่านตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

##### 1.4.2 ขอบเขตของเนื้อหา

เพื่อศึกษาปัจจัยทางธุรกิจ ซึ่งประกอบด้วย ลักษณะการกำกับดูแลกิจการของธุรกิจ ได้แก่ ลักษณะของคณะกรรมการบริษัท คือ ขนาดของคณะกรรมการบริษัท อัตราส่วนของกรรมการที่เป็นผู้บริหาร อัตราส่วนของกรรมการจากภายนอกที่ไม่ได้เป็นผู้บริหาร อัตราส่วนของกรรมการที่เป็นอิสระที่ไม่ได้เป็นผู้บริหาร อัตราส่วนของสมาชิกครอบครัว อัตราส่วนพื้นฐานความรู้ด้านการบัญชีหรือการเงินของกรรมการ และอัตราส่วนจำนวนครั้งการเข้าร่วมประชุมของกรรมการบริษัทต่อปี ลักษณะของคณะกรรมการตรวจสอบ คือ ขนาดของคณะกรรมการตรวจสอบ อัตราส่วนของกรรมการตรวจสอบที่เป็นอิสระ อัตราส่วนจำนวนครั้งการเข้าร่วมประชุมของกรรมการตรวจสอบต่อปี และอัตราส่วนกรรมการตรวจสอบที่มีประสบการณ์ด้านการบัญชีหรือการเงิน ลักษณะของผู้ตรวจสอบภายใน คือ บริษัทมีการจัดตั้งสำนักงานตรวจสอบภายใน และ ลักษณะของผู้สอบบัญชีภายนอก คือ ผู้สอบบัญชีภายนอกมาจากสำนักงานตรวจสอบบัญชี

ขนาดใหญ่ ซึ่งลักษณะการกำกับดูแลกิจการของธุรกิจ เป็นการศึกษาตามผลการวิจัยในอดีตดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น และ ลักษณะเฉพาะของธุรกิจ ได้แก่ ลักษณะผลสำเร็จจากการดำเนินงานของธุรกิจ คือ อัตราส่วนความสามารถในการทำกำไร และอัตราส่วนสภาพคล่อง ลักษณะทางโครงสร้างของธุรกิจ คือ อัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น ขนาดของธุรกิจ และสัดส่วนของผู้ถือหุ้นส่วนน้อย และ ลักษณะทางการตลาดของธุรกิจ คือ ขอบเขตการดำเนินธุรกิจ ซึ่งเป็นการศึกษาตามงานวิจัยของ Chen และ Jaggi (2000 : 294) กับระดับการเปิดเผยข้อมูลในรายงานประจำปี สำหรับการวิเคราะห์ทางการเงิน ประกอบด้วยข้อมูลทางการบัญชีได้แก่ ข้อมูลทั่วไป งบดุล งบกำไรขาดทุน งบกระแสเงินสด ข้อมูลส่วนของผู้ถือหุ้น นโยบายการบัญชี และข้อมูลเพิ่มเติม จำนวน 85 รายการ ซึ่งเป็นการศึกษาตามงานวิจัยของ CIFAR (1995) โดยมีการวัดค่าดัชนีการเปิดเผยข้อมูลแบ่งเป็น 2 วิธี ได้แก่ วิธีดัชนีการเปิดเผยข้อมูลแบบถ่วงน้ำหนัก ซึ่งเป็นการศึกษาตามงานวิจัยของ Buzby (1974) และแบบไม่ถ่วงน้ำหนัก ซึ่งเป็นการศึกษาตามงานวิจัยของ Cooke (1989) และ Susilowati et al. (2005)

#### 1.4.3 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.4.3.1 ประชากร บริษัทในตลาดหลักทรัพย์ปีพุทธศักราช 2548 แบ่งเป็น 8 กลุ่มธุรกิจ ได้แก่ กลุ่มเกษตรและอุตสาหกรรมอาหาร สินค้าอุปโภคบริโภค ธุรกิจการเงิน วัสดุก่อสร้างและสินค้าอุตสาหกรรม อสังหาริมทรัพย์และก่อสร้าง ทรัพยากร บริการ เทคโนโลยี และ 1 กลุ่มบริษัทจดทะเบียนที่อยู่ระหว่างฟื้นฟูการดำเนินงาน มีจำนวนทั้งสิ้น 441 บริษัท

1.4.3.2 กลุ่มตัวอย่าง เลือกเฉพาะบริษัทจดทะเบียนในดัชนี 50 ของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ปีพุทธศักราช 2548

#### 1.4.4 ตัวแปรที่ศึกษามีดังต่อไปนี้

1.4.4.1 ตัวแปรอิสระ คือ ปัจจัยทางธุรกิจ ซึ่งประกอบด้วย

1) ลักษณะการกำกับดูแลกิจการของธุรกิจ

(1) ลักษณะคณะกรรมการบริษัทของธุรกิจ

ก. ขนาดของคณะกรรมการบริษัท

ข. อัตราส่วนของกรรมการที่เป็นผู้บริหาร

ค. อัตราส่วนของกรรมการจากภายนอกที่ไม่ได้เป็นผู้บริหาร

ง. อัตราส่วนของกรรมการที่เป็นอิสระที่ไม่ได้เป็นผู้บริหาร

จ. อัตราส่วนของสมาชิกครอบครัว

- ฉ. อัตราส่วนพื้นฐานความรู้ด้านการบัญชีหรือการเงินของกรรมการ
- ช. อัตราส่วนจำนวนครั้งการเข้าร่วมประชุมของกรรมการบริษัทต่อปี

(2) ลักษณะคณะกรรมการตรวจสอบของธุรกิจ

- ก. ขนาดของคณะกรรมการตรวจสอบ
- ข. อัตราส่วนของกรรมการตรวจสอบที่เป็นอิสระ
- ค. อัตราส่วนจำนวนครั้งการเข้าร่วมประชุมของกรรมการตรวจสอบต่อปี
- ง. อัตราส่วนกรรมการตรวจสอบที่มีประสบการณ์ด้านการบัญชีหรือการเงิน

(3) ลักษณะผู้ตรวจสอบภายในของธุรกิจ

- ก. บริษัทมีการจัดตั้งสำนักงานตรวจสอบภายใน

(4) ลักษณะผู้สอบบัญชีภายนอกของธุรกิจ

- ก. ผู้สอบบัญชีภายนอกมาจากสำนักงานตรวจสอบบัญชีขนาดใหญ่

2) ลักษณะเฉพาะของธุรกิจ

(1) ลักษณะผลสำเร็จจากการดำเนินงานของธุรกิจ

- ก. อัตราส่วนความสามารถในการทำกำไร
- ข. อัตราส่วนสภาพคล่อง

(2) ลักษณะทางโครงสร้างของธุรกิจ

- ก. อัตราส่วนหนี้สินและส่วนของผู้ถือหุ้น
- ข. ขนาดของธุรกิจ
- ค. สัดส่วนของผู้ถือหุ้นรายย่อย

(3) ลักษณะทางการตลาดของธุรกิจ

- ก. ขอบเขตการดำเนินธุรกิจ

1.4.4.2 ตัวแปรตาม คือ ระดับการเปิดเผยข้อมูลในรายงานประจำปี สำหรับการวิเคราะห์ทางการเงิน ซึ่งระดับการเปิดเผยข้อมูลมาจาก

1) ดัชนีการเปิดเผยข้อมูลวิธีถ่วงน้ำหนัก ได้แก่

- (1) ข้อมูลทั่วไป
- (2) งบดุล
- (3) งบกำไรขาดทุน
- (4) งบกระแสเงินสด

- (5) ข้อมูลส่วนของผู้ถือหุ้น
  - (6) นโยบายการบัญชี
  - (7) ข้อมูลเพิ่มเติม
- 2) ดัชนีการเปิดเผยข้อมูลวิธีไม่ถ่วงน้ำหนัก ได้แก่
- (1) ข้อมูลทั่วไป
  - (2) งบดุล
  - (3) งบกำไรขาดทุน
  - (4) งบกระแสเงินสด
  - (5) ข้อมูลส่วนของผู้ถือหุ้น
  - (6) นโยบายการบัญชี
  - (7) ข้อมูลเพิ่มเติม

### 1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การกำกับดูแลกิจการที่ดีขององค์กร (Good Corporate Governance) เป็นเรื่องที่กำลังได้รับการยอมรับอย่างจริงจังและกว้างขวางมากขึ้น เพราะเป็นวิธีการบริหารเชิงป้องกันปัญหาโดยมุ่งหวังให้องค์กรประสบความสำเร็จบรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์อย่างยั่งยืน เป็นที่ยอมรับจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ

ดังนั้นผลการวิจัยที่ได้สามารถก่อให้เกิดประโยชน์ที่ได้รับแบ่งเป็น 2 ส่วนได้แก่

#### 1.5.1 ประโยชน์ที่ได้รับจากการนำผลการวิจัยไปใช้ ได้แก่

1.5.1.1 ผู้วิเคราะห์ทางการเงิน สามารถนำดัชนีการเปิดเผยข้อมูลในรายงานประจำปีของงานวิจัยนี้ไปวิเคราะห์ว่ารายงานประจำปีของบริษัทจดทะเบียน ที่จะวิเคราะห์นั้นมีประโยชน์ที่จะใช้สำหรับการวิเคราะห์ทางการเงินได้ในระดับใด และอย่างไร

1.5.1.2 คณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.) สามารถนำดัชนีการเปิดเผยข้อมูลในรายงานประจำปีของงานวิจัยนี้ ไปวิเคราะห์ว่ารายงานประจำปีของบริษัทจดทะเบียน ได้เปิดเผยข้อมูลที่มีประโยชน์ตรงตามหลักการป้องกันผู้ถือหุ้นหรือผู้ลงทุนอยู่ในระดับใด และรายการใดที่มีปัญหา เพื่อจะได้ควบคุมให้เป็นไปตามข้อกำหนดและมาตรฐานการบัญชีที่ถูกต้องตามกฎหมายต่อไป

1.5.1.3 ผู้ที่ใช้รายงานประจำปีกลุ่มอื่น ๆ สามารถนำดัชนีการเปิดเผยข้อมูลในรายงานประจำปีของงานวิจัยนี้ไปวิเคราะห์ว่ารายงานประจำปีของบริษัทจดทะเบียน มีความเกี่ยวข้องกับ การตัดสินใจและนำเชื่อถือได้ โดยข้อมูลที่ได้อาจสะท้อนผลการดำเนินงานและฐานะทางการเงิน

ของกิจการอย่างเที่ยงธรรม สะท้อนให้เห็นถึงเนื้อหาเชิงเศรษฐกิจมากกว่ารูปแบบทางกฎหมายของรายการและเหตุการณ์ทางบัญชี มีความเป็นกลางและปราศจากการลำเอียง มีความระมัดระวัง และมีความครบถ้วนในทุกกรณีที่มีนัยสำคัญ หรือไม่ อย่างไร

#### 1.5.2 ประโยชน์ที่ได้รับจากการนำผลการวิจัยสนับสนุนทฤษฎีที่ใช้ ได้แก่

1.5.2.1 ถ้าความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะการกำกับดูแลกิจการ และการเปิดเผยข้อมูลในรายงานประจำปี 2548 ที่มีประโยชน์ต่อการวิเคราะห์ทางการเงินมีความสัมพันธ์กันเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เป็นการสนับสนุนว่า คุณลักษณะตามหลักการกำกับดูแลกิจการที่ดี (Good Corporate Governance Characteristics) จะลดปัญหาความขัดแย้งระหว่างตัวการและตัวแทนในทฤษฎีตัวแทน (Agency Theory) และก่อให้เกิดการจัดทำรายงานทางการเงินที่จะมีช่องว่างระหว่างข้อมูลที่ได้รับระหว่างตัวการ และตัวแทนลดลงเหลือน้อยที่สุด และนำไปสู่การพัฒนาการกระทำการตัดสินใจของผู้ลงทุนในการลงทุน ซึ่งมีผลทำให้เกิดประสิทธิภาพ ในการจัดสรรทรัพยากร โดยเฉพาะอย่างยิ่งเงินทุนจะถูกแบ่งสรรปันส่วนอย่างถูกต้องแม่นยำขึ้น สิ่งอื่นที่จะตามมาคือการพัฒนาตลาดทุนหรือตลาดหลักทรัพย์ที่ซึ่งส่งผลให้มีการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจสูงขึ้นและมีการพัฒนาคุณภาพของสังคม (Meek and Thomas, 2003) ซึ่ง Denis และ Meconnell (2003) แนะนำให้ผลักดันให้มีการเปิดเผยข้อมูลอย่างครบถ้วน เพื่อจะพัฒนาคุณภาพของรายงานทางการเงินและเป็นการสร้างความเชื่อมั่นให้กับนักลงทุนมากขึ้น

1.5.2.2 ถ้าความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะการกำกับดูแลกิจการ และการเปิดเผยข้อมูลในรายงานประจำปี 2548 ที่มีประโยชน์ต่อการวิเคราะห์ทางการเงินมีความสัมพันธ์กันเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เป็นการสนับสนุนว่า คุณลักษณะตามหลักการกำกับดูแลกิจการที่ดี (Good Corporate Governance Characteristics) เป็นหลักการการป้องกันผู้ลงทุนหรือผู้ถือหุ้น (Shareholder/Investor Protection) ภายใต้หลักการนี้คุณภาพของข้อมูลทางการเงินถูกกำหนดขึ้นต้นในความสัมพันธ์ในการป้องกันผู้ถือหุ้น หรือผู้ลงทุนด้วยการเปิดเผยข้อมูลอย่างครบถ้วน และยุติธรรม

1.5.2.3 ถ้าความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะเฉพาะของธุรกิจที่ศึกษา และการเปิดเผยข้อมูลในรายงานประจำปี 2548 ที่มีประโยชน์ต่อการวิเคราะห์ทางการเงินมีความสัมพันธ์กันเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เป็นการสนับสนุนว่า ลักษณะเฉพาะของธุรกิจ (Firm-Specific Characteristics) เป็นหลักการสนับสนุนทฤษฎีความถูกต้องตามกฎหมาย (Legitimacy Theory) ทฤษฎีนี้อยู่บนแนวคิดของสัญญาข้อตกลงและสิทธิทางสังคม และการอยู่ร่วมกันที่องค์กรเหล่านี้จะต้องกระทำตามกฎหมาย ซึ่งรวมถึงกฎหมายบัญชี คือ พระราชบัญญัติการบัญชี พ.ศ. 2543

## 1.6 นิยามศัพท์เฉพาะ

1.6.1 ปัจจัยทางธุรกิจ (Firm's Factors) ในงานวิจัยนี้หมายถึงปัจจัยทางธุรกิจที่ประกอบด้วย

1.6.1.1 ลักษณะการกำกับดูแลกิจการของธุรกิจ ได้แก่ ลักษณะของคณะกรรมการบริษัท ลักษณะของคณะกรรมการตรวจสอบ ลักษณะของผู้ตรวจสอบภายใน และลักษณะของผู้สอบบัญชีภายนอก และ 1.6.1.2 ลักษณะเฉพาะของธุรกิจ ได้แก่ ลักษณะผลสำเร็จจากการดำเนินงาน ลักษณะทางโครงสร้าง และลักษณะทางการตลาดของธุรกิจ

1.6.1.1 ลักษณะการกำกับดูแลกิจการของธุรกิจ ได้แก่ (1) ลักษณะของคณะกรรมการบริษัท (Board Characteristics) ซึ่งคณะกรรมการบริษัท ประกอบด้วยกรรมการที่เป็นผู้บริหาร หมายถึง กรรมการที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารงานประจำหรือกรรมการผู้มีอำนาจลงนามผูกพันบริษัท กรรมการที่ไม่ได้เป็นผู้บริหาร แบ่งออกเป็น กรรมการที่เป็นอิสระ หมายถึง กรรมการจากภายนอกที่ไม่ได้มีตำแหน่งเป็นผู้บริหารหรือพนักงานประจำของบริษัท ไม่ได้เป็นกรรมการบริหารหรือกรรมการผู้มีอำนาจลงนามผูกพันบริษัท และเป็นอิสระจากผู้ถือหุ้นรายใหญ่ ผู้บริหาร และผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถทำหน้าที่คุ้มครองผลประโยชน์ของผู้ถือหุ้นทุกรายอย่างเท่าเทียมกัน และสามารถช่วยดูแลไม่ให้เกิดรายการที่มีความขัดแย้งทางผลประโยชน์ ระหว่างบริษัทกับบุคคลที่เกี่ยวข้องกัน กรรมการจากภายนอกอื่น หมายถึง กรรมการจากภายนอกที่ไม่ได้มีตำแหน่งเป็นผู้บริหารหรือพนักงานประจำของบริษัท ไม่ได้เป็นตัวแทนของผู้ถือหุ้นรายใหญ่แต่อาจเป็นตัวแทนจากผู้ที่มีผลประโยชน์หรือมีส่วนได้เสียกับบริษัท เช่น ลูกค้า ซัพพลายเออร์ หรือเจ้าหนี้ เป็นต้น ซึ่งคณะกรรมการบริษัทจดทะเบียนควรดูแลให้บริษัทจดทะเบียนเปิดเผยข้อมูลสำคัญที่เกี่ยวข้องกับบริษัทจดทะเบียน ทั้งข้อมูลทางการเงินและข้อมูลที่มีใช้ข้อมูลทางการเงินอย่างถูกต้อง ครบถ้วน ทันเวลา โปร่งใส ผ่านช่องทางที่เข้าถึงข้อมูลได้ง่าย มีความเท่าเทียมกันและน่าเชื่อถือ คณะกรรมการบริษัทจดทะเบียนควรประกอบด้วย กรรมการที่เป็นอิสระ กรรมการจากภายนอกอื่น ในจำนวนที่เพียงพอที่จะสามารถสร้างกลไก เพื่อถ่วงดุลอำนาจภายในคณะกรรมการของบริษัท ไม่ให้บุคคลใดหรือกลุ่มบุคคลใดมีอำนาจเหนือการตัดสินใจของคณะกรรมการบริษัท และทำให้กรรมการทุกคนสามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ และประธานกรรมการ ควรเลือกมาจากกรรมการที่เป็นอิสระและไม่ควรเป็นบุคคลเดียวกับกรรมการผู้จัดการ เพื่อให้มีการแบ่งแยกหน้าที่ในการกำหนดนโยบายการกำกับดูแลและการบริหารงานประจำ (ข้อพึงปฏิบัติที่ดีสำหรับกรรมการบริษัทจดทะเบียนของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2542 : 1-2) (2) ลักษณะของคณะกรรมการตรวจสอบ (Audit Committee Characteristics) ซึ่งคณะกรรมการตรวจสอบ คือ คณะกรรมการชุดย่อยของคณะกรรมการบริษัทที่เข้ามาช่วยคณะกรรมการให้ปฏิบัติงานในประเด็นที่อาจถูกมองข้าม และเพื่อให้กิจการมีระบบการกำกับที่ดี วัตถุประสงค์ของแนวทางปฏิบัติที่ดี



สำหรับการจัดตั้งคณะกรรมการตรวจสอบได้ถูกกำหนดไว้อย่างกว้าง ๆ ให้สะท้อนถึงความสำคัญ ของบทบาทของคณะกรรมการตรวจสอบ กรรมการ ผู้บริหาร ผู้สอบบัญชี และผู้ตรวจสอบภายใน เป็นผู้มีส่วนได้เสียโดยตรงต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานของคณะกรรมการตรวจสอบ เนื่องจาก คณะกรรมการตรวจสอบสามารถช่วยให้บุคคลดังกล่าวบรรลุถึงความรับผิดชอบทางกฎหมายและ การจัดการอย่างมืออาชีพ การจัดตั้งคณะกรรมการตรวจสอบมุ่งหวังถึงการเสริมสร้างประสิทธิภาพ ในการดำเนินการและการเพิ่มมูลค่าให้องค์กร ซึ่งจะก่อให้เกิดประสิทธิผลต่อความเชื่อมั่นและ ความน่าเชื่อถือของรายงานทางการเงินเพิ่มมากขึ้น ความระมัดระวังในการปฏิบัติหน้าที่ของ คณะกรรมการบริษัทที่เพิ่มมากขึ้น โดยคณะกรรมการจะคำนึงถึงความรับผิดชอบต่อตนต่อการ รายงานข้อมูลทางการเงิน การเลือกใช้นโยบายทางบัญชีที่เหมาะสม การบริหารทางการเงิน ระบบ การควบคุมภายในและการตรวจสอบภายใน การกำหนดกลยุทธ์และนโยบายทางธุรกิจ การปฏิบัติ ตามข้อกำหนดและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง การจัดการและการควบคุมความเสี่ยงทางธุรกิจ (แนวทาง ปฏิบัติที่ดีของคณะกรรมการตรวจสอบของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2542: 3-4) (3) ลักษณะของผู้ตรวจสอบภายใน (Internal Auditor Characteristics) ซึ่งคณะกรรมการควรจัดทำ รักษาไว้ และทบทวนระบบการควบคุมทางการเงิน การดำเนินงาน และการกำกับดูแลการ ปฏิบัติงานตลอดจนการจัดการความเสี่ยง และการให้ความสำคัญกับสัญญาณเตือนภัยล่วงหน้าและ รายการผิดปกติทั้งหลาย คณะกรรมการควรจัดให้มีการตรวจสอบภายในแยกเป็นหน่วยงานหนึ่ง ของบริษัท (หลักการการกำกับดูแลกิจการที่ดีของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2545 : 9) และ (4) ลักษณะของผู้สอบบัญชีภายนอก (External Auditor Characteristics) ซึ่งผู้สอบบัญชีภายนอกมา จากสำนักงานตรวจสอบบัญชีขนาดใหญ่ ได้แก่ PriceWaterhouseCoopers, Ernst & Young, Deloitte และ KPMG (Patton and Zelenka, 1997; Wallace and Naser, 1995) ซึ่งสำนักงาน ตรวจสอบบัญชีขนาดใหญ่จะมีการตรวจสอบที่มีคุณภาพสูง และลดความขัดแย้งระหว่างผู้บริหาร และผู้ถือหุ้น โดยการลดข้อมูลที่ไม่สมส่วนหรือไม่ถูกต้องในรายงานทางการเงิน (Jensen and Meckling, 1976; Watts and Zimmerman, 1986)

1.6.1.2 ลักษณะเฉพาะของธุรกิจ (Firm-Specific Characteristics) จากผลการวิจัยที่ เกี่ยวข้อง ตัวอย่างเช่น Lang and Lundholm (1993); Wallace et al. (1994) เป็นต้น ได้ทำการวิจัย ปัจจัยที่สามารถอธิบาย และประเมินระดับของการเปิดเผยข้อมูลโดยตัวแปรจะถูกแบ่งเป็น 3 กลุ่ม ในการศึกษานี้ได้แก่ (1) ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับลักษณะเด่นของผลสำเร็จจากการดำเนินงานของ ธุรกิจ (Performance-Related Characteristics) ซึ่ง Lang และ Lundholm (1993: 248) ได้ชี้ให้เห็น ว่าตัวแปรในกลุ่มนี้คือ ตัวแปรลักษณะเด่นเฉพาะธุรกิจที่เกี่ยวกับช่วงเวลาที่แสดงถึงข้อมูลเกี่ยวกับ

ความสามารถ หรือ ศักยภาพของฝ่ายบริหารที่ทำได้ และข้อมูลภายในช่วงเวลานั้นจะเกี่ยวข้องกับ การเปิดเผยข้อมูลภายใต้การควบคุม ซึ่งในการศึกษานี้จะใช้ตัวแปรได้แก่ อัตราส่วนความสามารถ ในการทำกำไร (Profit Margin) อัตราส่วนสภาพคล่อง (Liquidity Ratio) (2) ตัวแปรที่เกี่ยวข้อง กับลักษณะเด่นทางโครงสร้างของธุรกิจ (Structure-Related Characteristics) ซึ่ง Lang and Lundholm (1993) ได้อธิบายตัวแปรกลุ่มนี้คือ ตัวแปรลักษณะเด่นเฉพาะธุรกิจที่รู้จักกันอย่าง กว้างขวางและคาดว่าจะคงทนต่อไปอีกเป็นเวลานาน ซึ่งจะมีความสัมพันธ์กับการเปิดเผยข้อมูล ของธุรกิจ ในการศึกษานี้จะใช้ตัวแปรในกลุ่มนี้ได้แก่ ขนาดของธุรกิจ (Firm Size) และ ลัดส่วนของผู้ถือหุ้นโดยบุคคลภายนอกคณะกรรมการบริษัท และอัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ ถือหุ้น (Debt-Equity Ratio) และ (3) ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับลักษณะเด่นทางการตลาดของธุรกิจ (Market-Related Characteristics) ซึ่ง Wallace et al. (1994) ได้อธิบายลักษณะของตัวแปรกลุ่มนี้ คือ ตัวแปรลักษณะเด่นเฉพาะธุรกิจ ที่บริษัทอาจควบคุมได้หรือควบคุมไม่ได้ และอาจจะดำรง ภายใต้วงเวลาหนึ่งเฉพาะหรืออาจจะดำรงอยู่ตลอดไปได้ ซึ่งจะมีความสัมพันธ์กับการเปิดเผย ข้อมูลของธุรกิจ ในการศึกษานี้จะใช้ตัวแปรในกลุ่มนี้ได้แก่ ขอบเขตของการดำเนินธุรกิจ (Scope of business operations)

1.6.2 การเปิดเผยข้อมูลในรายงานประจำปี สำหรับการวิเคราะห์ทางการเงิน คือ การเปิดเผย ข้อมูลในรายงานประจำปี (Annual Reports) ภายใต้หลักการเปิดเผยข้อมูลที่มีประโยชน์และ เปิดเผยให้มากที่สุดอย่างโปร่งใส เพื่อการวิเคราะห์ทางการเงินตามแนวคิดของ Center for International Financial Analysis and Research (CIFAR, 1995) ซึ่งการเปิดเผยข้อมูล หมายถึง การ เปิดเผยข้อมูลอย่างครบถ้วน และถูกต้องตามมาตรฐานการบัญชี ประกอบด้วย 7 ส่วนได้แก่ ข้อมูลทั่วไป งบดุล งบกำไรขาดทุน งบกระแสเงินสด ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ถือหุ้น นโยบายการบัญชี และข้อมูลอื่น ๆ ที่สำคัญ โดยในการศึกษานี้จะมีวิธีการหาระดับการเปิดเผยข้อมูลจากดัชนีการ เปิดเผยข้อมูล ซึ่งดัชนีการเปิดเผยข้อมูลแบ่งเป็น 2 วิธี ได้แก่

1.6.2.1 ดัชนีการเปิดเผยข้อมูลวิธีถ่วงน้ำหนัก (Weighted Disclosure Index) หมายถึง ข้อมูลทางการเงินการบัญชีแต่ละรายการในดัชนีการเปิดเผยข้อมูลวิธีถ่วงน้ำหนัก ซึ่งกลุ่มผู้ใช้นั้น อาจจะให้น้ำหนักความสำคัญในข้อมูลทางการเงินการบัญชีรายการเดียวกันแตกต่างกันได้ ถึงอย่างไรก็ตาม วิธีนี้ดึงดูดความสนใจจากปฏิกิริยาการรับรู้ของกลุ่มผู้ใช้อย่างหลากหลาย ซึ่งการรับรู้ของกลุ่มผู้ใช้ที่ แตกต่างกันจะมีการตัดสินใจเชิงคุณภาพและความมีประโยชน์ของข้อมูลทางการเงินการบัญชี ที่มีต่อกลุ่ม ผู้ใช้อย่างหลากหลายและไม่เท่ากัน การตัดสินใจของแต่ละบุคคลอาจจะออกมาเท่ากับบุคคลอื่น

(Cooke, 1992 : 233) หรือแตกต่างจากผู้ใช้กลุ่มอื่นโดยขึ้นกับความเป็นกลางของแต่ละบุคคลเป็นสำคัญ (Wallace, 1987 : 355)

1.6.2.2 ดัชนีการเปิดเผยข้อมูลวิธีไม่ถ่วงน้ำหนัก (Unweighted Disclosure Index) หมายถึง ข้อมูลทางการบัญชีทุกรายการในดัชนีการเปิดเผยวิธีไม่ถ่วงน้ำหนัก มีความสำคัญเพื่อผู้ใช้แต่ละกลุ่มเท่ากัน ผลประโยชน์โดยเฉพาะของการใช้วิธีนี้คือวิธีนี้เปิดโอกาสให้กลุ่มผู้ใช้โดยเฉพาะเจาะจง ขอมรับการวิเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นอิสระ (Chow and Wong-Boren, 1987 : 537)